

Et forbud mot atomvåpen i 2017?

2016 ble et gjennombruddsår i arbeidet for en verden fri fra atomvåpen. FNs hovedforsamling vedtok i desember med stort flertall at det i 2017 skal startes forhandlinger om et folkerettslig forbud mot slike våpen. Målet er at forbudet skal være på plass i løpet av 2017.

FN-vedtaket er et direkte resultat av det humanitære initiativet om atomvåpen som den forrige norske regjeringen startet i 2010. Arbeidet manifesterer seg spesielt i den første og banebrytende konferansen om atomvåpenenes humanitære konsekvenser i Oslo mars 2013 (1).

Det humanitære nedrustningsinitiativet har endret debatten om atomvåpen fra ensidig vekt på sikkerhetspolitiske og strategiske argumenter til våpenenes faktiske virkninger på mennesker, samfunn og miljø. Konklusjonen er at atomvåpen strider mot humanitærretten ut fra de uakseptable konsekvensene bruk av slike våpen har. En enkelt atombombe kan drepe hundretusener av sivile, og selv en «begrenset» atomkrig kan sette milliarder av menneskers liv i fare

RAMME 1

Medisinsk appell om å forby og eliminere atomvåpen

Enhver bruk av atomvåpen vil ha katastrofale humanitære konsekvenser. Verdens legeförening fordømmer atomvåpen og konstaterer at legeprofesjonen i kraft av sitt ansvar for liv og helse har plikt til å arbeide for at atomvåpen forbyes og elimineres (4). Vi, norske leger og medisinstudenter, ber Stortinget og Regjeringen om å bidra aktivt til å avskaffe disse verste av alle masseødeleggelsesvåpen.

En enkelt atombombe kan utradere en stor by og drepe hundretusener. Antall sårede med fysiske skader, forbrenninger og strålesyke vil langt overgå kapasiteten til ethvert helsevesen. Helsepersonell, sykehus og annen infrastruktur vil rammes som alt annet. Radioaktivt nedfall spres over landegrensene og fører til kreft, kroniske sykdommer og arvelige defekter.

Selv en begrenset atomkrig vil påvirke klimaet og medføre global matmangel og hungersnød. En full atomkrig vil kunne utslutte livet og livsgrunnlaget på jorden. Atomavskrekking med våpen i høy beredskap innebærer risiko for ulykker og utilsikket atomkrig. Fullstendig avskaffelse av atomvåpen er den eneste garanti mot bruk.

Sammen med Verdens legeförening oppfordrer vi norske myndigheter til å arbeide aktivt for et universelt forbud mot atomvåpen som basis for full atomnedrustning.

på grunn av påfølgende globale klimaendringer (2).

Medisinsk appell 2016

Norske leger mot atomvåpen, som er en del av International Physicians for the Prevention of Nuclear War (IPPNW), tok sommeren 2016 initiativ til en medisinsk appell om å forby og eliminere atomvåpen (3, 4) (ramme 1). Over tusen norske leger og legestudenter signerte appellen, som oppfordret norske myndigheter til å arbeide for et forbud mot atomvåpen som basis for full atomnedrustning. Den norske legeförening har fremmet samme synspunkt, i tråd med uttalelser fra World Medical Association (4). Dessverre har den norske regjeringen så langt valgt å følge andre NATO-land i å avvise et atomvåpenforbud nå. Begrunnelsen er at atomvåpen er en del av NATOs sikkerhetsstrategi og at atommaktene ikke støtter dette forslaget (5).

«Arbeidet for en tryggere verden uten atomvåpen er viktigere enn noensinne»

Et forbud fjerner i seg selv ingen våpen, men vil etablere en folkerettslig norm og stigmatisere atomvåpen som illegitime, på linje med andre forbudte masseødeleggelsesvåpen. Et forbud vil demonstrere at det store flertallet av verdens stater ønsker en verden uten atomvåpen. Atommaktene og NATO vil måtte begrunne hvorfor de i strid med folkeretten vil beholde slike våpen. Endelig vil et forbud bidra til å oppfylle ikke-spredningsavtalens forpliktelse til å gjennomføre multilaterale forhandlinger med sikte på eliminering av alle atomvåpen.

Et forbud fjerner i seg selv ingen våpen, men vil etablere en folkerettslig norm og stigmatisere atomvåpen som illegitime, på linje med andre forbudte masseødeleggelsesvåpen. Et forbud vil demonstrere at det store flertallet av verdens stater ønsker en verden uten atomvåpen. Atommaktene og NATO vil måtte begrunne hvorfor de i strid med folkeretten vil beholde slike våpen. Endelig vil et forbud bidra til å oppfylle ikke-spredningsavtalens forpliktelse til å gjennomføre multilaterale forhandlinger med sikte på eliminering av alle atomvåpen.

Fortsatt innsats nødvendig

Arbeidet for en tryggere verden uten atomvåpen er viktigere enn noensinne. Det finnes globalt fortsatt rundt 15 000 atomstridskoder med en samlet sprengkraft som er 2 000 ganger større enn alle de bombene som ble brukt under den annen verdenskrig. Flere land som er i geopolitisk konflikt, har anskaffet atomvåpen. Den internasjonale politiske spenningen er større enn før. Faren for kjernefysisk terrorisme har økt. Atommaktene oppgraderer sine våpenarsenaler

til mer fleksibel bruk, og risikoen for bruk ved uhell, feilvurderinger eller misforståelser er høyere enn tidligere antatt (2).

International Physicians for the Prevention of Nuclear War fikk i 1985 Nobels fredspris for «...en grenseoverskridende fredsinnsett fra ansvarsbevisste leger som prøver å bygge det sterkeste mulige opinionsvern mot atombomben» (6). Mer enn 30 år senere er det fortsatt viktig at legenes røst høres tydelig. Norske leger mot atomvåpen vil fortsette sitt arbeid inntil det siste kjernefysiske våpenet er fjernet. Et internasjonalt forbud mot atomvåpen er begynnelsen på denne slutten.

John Gunnar Mæland

john.meland@igs.uib.no

John Gunnar Mæland (f. 1947) er professor emeritus i sosialmedisin ved Institutt for global helse og samfunnsmedisin ved Universitetet i Bergen. Han er leder i Norske leger mot atomvåpen

Forfatter har fylt ut ICMJE-skjemaet og oppgir ingen interessekonflikter.

Litteratur

- Hilt B. En verden fri for atomvåpen. Tidsskr Nor Legeforen 2015; 135: 520.
- Norske leger mot atomvåpen. Ufattelige lidelser. Hvorfor atomvåpen må forbyes. Faktahefte, 2016. <http://legermotatomvapen.no/news/183/details/952> (14.12.2016).
- Norske leger mot atomvåpen. Medisinsk appell om å forby og eliminere atomvåpen. <http://legermotatomvapen.no/kampanje/petition/3/medisinsk-appell-om-a-forby-og-eliminere-atomvapen> (14.12.2016).
- World Medical Association. WMA Statement on nuclear weapons 2015. <http://www.wma.net/en/30publications/10policies/n7/> (14.12.2016).
- Brende B. Verden blir ikke tryggere med et atomvåpenforbud. Bergens Tidende 26.10.2016. https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/tryggere_verden/id2517099/ (6.2.2016).
- Aarvik E. Tale ved nobelpristildelingen 1985. Nytt fra Norske leger mot atomkrig nr. 1/1986: 3–5. <http://legermotatomvapen.no/page/medlemsblad/> (14.12.2016).

Mottatt 23.12.2016 og godkjent 10.1.2017. Redaktør: Ketil Slagstad.

Publisert først på nett.